

WP6 – Aktivita 6.2

**Národné politické odporúčania pre lepšiu inštitucionálnu
spoluprácu v oblasti migrácie mládeže**

**Národné politické odporúčania
SLOVENSKO**

Marec 2019

ZHRNUTIE

Mobilita mladých ľudí na celom svete sa v posledných desaťročiach zvýšila a nadobudla rôzne formy. Vývoj migrácie na Slovensku v novom tisícročí bol ovplyvnený vstupom do Európskej únie, ako aj integráciou do schengenského priestoru.

Tento dokument je výsledkom úsilia YOUMIGu o uľahčenie spolupráce medzi rôznymi úrovňami riadenia a poskytnutie testovacej oblasti pre mechanizmy výmeny poznatkov. Aktivita testovala spôsoby spolupráce medzi národnými správnymi orgánmi, štatistickými úradmi, výskumnými inštitúciami a miestnymi obcami s cieľom lepšie merať, hodnotiť a riadiť príčiny, modely a vplyvy migrácie mládeže, čo vedie k zlepšeniu spolupráce na viacerých úrovniach. Navrhované vzťahy a rozdelenie kompetencií rôznych inštitúcií na horizontálnej a vertikálnej úrovni sú len príkladmi širšieho rámca. Aj keď hovoríme o konkrétnych situáciách, je dôležité si uvedomiť, že takýto typ odporúčaní možno aplikovať na celý súbor schém, mechanizmy spolupráce v rôznych oblastiach verejnej politiky. V prípade Slovenska boli na analýzu vybrané tri indikátory a dve politiky pre schémy MLG.

1) Pracovníci sociálnej starostlivosti o seniorov

Starnutie obyvateľstva predstavuje jednu z najväčších spoločenských výziev pre Slovensko a všetky jeho obce. Na zmiernenie spoločenských dôsledkov starnutia obyvateľstva bude potrebný komplexný a dlhodobý stabilný systém opatrení. Mladí migranti by mohli predstavovať veľkú časť potenciálnych pracovníkov v sociálnej starostlivosti. Niektoré starnúce regióny a desiatky starnúcich obcí by mohli a mali by byť destináciami pre mladých migrantov z demograficky mladších regiónov (s ohľadom na push-pull efekt) a predstavovali by tak potenciálnych sociálnych pracovníkov pri starostlivosti o miestnych seniorov.

Hlavnými problémami sú nedostatok miest v zariadeniach pre seniorov, nedostatok kvalifikovaných pracovníkov v týchto zariadeniach a nedostatočne rozvinuté služby domácej starostlivosti. Údaje pre najmenšie administratívne jednotky sú k dispozícii zo sčítaní obyvateľstva. Keďže sčítanie sa koná každých desať rokov, existujú obmedzenia týkajúce sa frekvencie poskytovaných údajov. Na zmiernenie spoločenských dôsledkov starnutia obyvateľstva bude potrebný komplexný a dlhodobý stabilný systém opatrení. Pri jeho navrhovaní a vykonávaní bude potrebná viacúrovňová spolupráca v oblasti riadenia.

Všetky úrovne by mali byť dôležité pri budovaní systému MLG. Na najvyššej národnej úrovni existuje Štatistický úrad Slovenskej republiky (ŠÚ SR) a Sociálna poisťovňa SR (SP). SP disponuje údajmi o sociálnych dávkach vyplácaných rodinným príslušníkom viazaných na sociálnu starostlivosť v rámci rodiny a ŠÚ SR má údaje o počte pracovníkov v oblasti sociálnej starostlivosti. Veľmi dôležitá je aj spolupráca na najnižšej úrovni. Obce a inštitúcie pracujúce so seniormi by tiež mali každoročne poskytovať informácie o počte seniorov a potenciálnom vývoji seniorov v obci, ako aj personálnych potrieb na zabezpečenie tejto starostlivosti.

Okrem národných inštitúcií, v ktorých by ŠÚ pôsobil ako spracovateľ a publikovateľ údajov a Sociálna poisťovňa SR ako inštitúcia zhromažďujúca potrebné údaje od jednotlivých subjektov na miestnej a regionálnej úrovni, je potreba aktívnej účasti miestnych samospráv, poskytovateľov sociálnej starostlivosti. Združenie miest a obcí Slovenska by tiež mohlo zohrávať dôležitú úlohu ako sprostredkovateľ týchto informácií príslušným národným inštitúciám. Z hľadiska spracovania a hodnotenia sledovaných ukazovateľov by dôležitú úlohu mohlo zohrať aj Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Následne by mohli byť tieto informácie prostredníctvom ministerstva alebo ŠÚ priamo prístupné jednotlivým miestnym rozhodovacím orgánom a zainteresovaným stranám.

2) Neuspokojený dopyt mladých ľudí (miestnych a imigrantov) po sociálnom bývaní

Ukazovateľ neuspokojený dopyt mladých ľudí (miestnych a imigrantov) po sociálnom bývaní predstavuje vhodný nástroj na realizáciu sociálnej politiky. Bývanie je dôležitým faktorom života mladých ľudí a nedostupnosť bývania môže slúžiť ako impulz pre emigráciu. Nižšie náklady na bývanie môžu byť pre mladých ľudí dôležitým faktorom pri rozhodovaní o ekonomickej emigrácii z krajiny.

Dôležitým ukazovateľom pre hodnotenie kvality sociálneho bývania ako príklad pre viaceré súvisiace politické oblasti je neuspokojený dopyt mladých ľudí (miestnych a imigrantov) po sociálnom bývaní. Dostupnosť uvedeného ukazovateľa je obmedzená. Údaje za najmenšie administratívne jednotky (obecná úroveň) sú dostupné a možno ich získať z interných databáz Oddelenia sociálnych služieb (v jednotlivých obciach). Indikátor na národnej a regionálnej úrovni (NUTS1 - LAU1) nie je k dispozícii.

Štatistický úrad Slovenskej republiky (ŠÚ SR) a Združenie miest a obcí Slovenskej republiky (ZMOS) by mali byť hlavnými inštitúciami zapojenými do procesu MLG súvisiaceho s týmto ukazovateľom. Rozhodujúca je však aj spolupráca medzi jednotlivými obcami. Možným spôsobom získania relevantných údajov pre výpočet neuspokojenej požiadavky mladých ľudí po sociálnom bývaní je získavanie údajov o počte sociálnych bytov v správe jednotlivých obcí, ako aj o počte vyčlenených sociálnych bytov pre cieľové skupiny obyvateľstva. Tieto vstupné informácie by poskytovali priamo jednotlivé obce, ktoré majú takéto zariadenia vo svojom katastri. Zodpovedným orgánom, ktorý by tieto informácie zhromažďoval, by mal byť ZMOS v spolupráci so ŠÚ SR. Toto konzorcium by zhromažďovalo, zaznamenávalo, dopĺňalo a ďalej poskytovalo údaje na regionálnej a národnej úrovni.

3) Zahraničná mobilita študentov

Počet zahraničných študentov na celom svete rastie. Miera mobility študentov do zahraničia predstavuje veľmi dôležitý ukazovateľ potrebný vzhľadom na relatívne vysoký počet slovenských študentov študujúcich v zahraničí (najmä v Českej republike). Štúdium v

zahraničí tak predstavuje potenciálne zvýšené riziko odlivu mladých vzdelaných ľudí. Tento aspekt má preto významný negatívny vplyv na ďalší rozvoj nielen na národnej, ale aj regionálnej alebo miestnej úrovni. Seldovaný ukazovateľ je preto dôležitým nástrojom na meranie tohto potenciálneho rizika úniku mozgov na najnižšej administratívnej úrovni. Potreba vybudovať systém MLG je založená na nedostatku relevantných údajov a obmedzenej možnosti získavania informácií o počte Slovákov študujúcich v zahraničí.

Navrhované riešenia sú modelovým scenárom spolupráce ministerstva školstva s krajinami a ich ministerstvami, ktoré sú najčastejšími cieľovými krajinami pre štúdium osôb zo Slovenska. Znamená to otvorenie bilaterálnych rokovaní s jednotlivými cieľovými krajinami a vytvorenie medzinárodných dohôd o výmene informácií o zahraničných študentoch medzi oboma ministerstvami.

Ministerstvo školstva SR by malo poskytnúť údaje o študentoch na Slovensku a malo by požadovať rovnaké údaje o študentoch zo Slovenska v zahraničí v najvýznamnejších cieľových krajinách terciárneho vzdelávania pre študentov zo Slovenska. Údaje budú poskytnuté Štatistickému úradu SR, ktorý tento ukazovateľ vypočíta a zverejní na národnej, regionálnej a miestnej úrovni.

4) Komunikácia služieb OSS (one-stop-shop) občanom a inštitúciám

Prípady Bratislavy-Rače ukazujú, že podpora nových operácií a služieb OSS je nevyhnutná pre ich úspech. Dôvodom pre výber tejto konkrétnej politickej otázky ako príklad spoločných výziev určených na zlepšenie spolupráce viacúrovňového riadenia je problém, ktorý si vyžaduje sústredenie zdrojov a dlhodobé koordinované úsilie o vybudovanie strategicky dobre navrhutej koncepcie nového produktu a umožnenie miestnym komunitám vyrovnávať sa s budúcimi migrantmi sofistikovanejším spôsobom. Miestne OSS nikdy nemôžu mať dostatok energie a zdrojov na to, aby mohli tieto komplexné akcie vykonávať nezávisle.

Navrhujeme, aby miestne OSS pravidelne aktualizovali migračnú situáciu a informovali príslušné orgány v rámci hierarchií viacúrovňového rámca riadenia o meniacich sa podmienkach a vnímaní tohto procesu. Hlavným cieľom týchto akcií je pomáhať ministerstvám a regionálnym inštitúciám na národnej úrovni pri identifikácii a kontaktovaní potenciálne najvýznamnejších cieľových skupín v zahraničí - pred ich príchodom do miestneho prostredia, aby sa zabezpečilo čo najlepšie zosúladenie príležitostí miestneho trhu práce a ľudského kapitálu. Prechod týchto poznatkov do iných regiónov v celej krajine by sa mohol naplniť napríklad prostredníctvom Združenia miest a obcí Slovenska

Úlohou zabezpečovania jednotnej prezentácie Slovenska v zahraničí je poverené Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí. Ambíciou ministerstva je v spolupráci s ostatnými ministerstvami vytvoriť obraz Slovenska navrhnutím koherentných vládnych politík, ktoré premenia jednotlivé posolstvá nového obrazu do praktických,

praktických opatrení v jednotlivých oblastiach domácej a zahraničnej politiky. Inštitúciou, ktorá koordinuje a rozhoduje o danej problematike, je Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky. Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR by malo koordinovať propagačnú stratégiu s hlavným mestom Slovenska a Bratislavským samosprávnym krajom a hľadá príležitosti na podporu miestnych príležitostí pre obyvateľov v zahraničí. Hlavné mesto Slovenska a Bratislavský samosprávny kraj diskutujú o svojom úsilí s ďalšími regionálnymi partnermi na celom Slovensku, a to vrátane ďalších významných miest a ich metropolitných regiónov, aby budúcim migrantom ponúkli viac možností v iných častiach krajiny. Sieť rôznych zahraničných / formálnych inštitúcií by sa mala využívať pri budovaní efektívnej propagačnej služby zameranej na záujmové skupiny identifikované na Slovensku a v regióne. To zahŕňa pokrytie medzinárodných propagačných kampaní v súlade s národným poslaním.

5) Získavanie a rozvoj budúcich ľudských zdrojov

Investície miestnych zdrojov do OSS sú veľmi obmedzené a je možné očakávať aj do budúcnosti, že každá pobočka miestnej samosprávy alebo agentúry si zachová vlastné financovanie aj z hľadiska ľudských zdrojov. Dôvodom pre výber tejto konkrétnej politickej otázky ako príklad spoločných výziev určených na zlepšenie spolupráce viacúrovňového riadenia je obmedzená konkurencieschopnosť zamestnanosti vo verejnom sektore, ako aj jasná potreba neustáleho učenia a prispôsobovania dostupných zručností, ak cieľom tejto služby je zostať relevantným a prakticky užitočným pre miestnu komunitu hlboko transformovanej prebiehajúcou a predpokladajúcou sa aj zvyšujúcou sa mobilitou jej občanov.

Odporúčame širší scenár spolupráce na uľahčenie a rozvoj budúcich ľudských zdrojov. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky monitoruje by malo monitorovať situáciu na trhu práce a následne koordinovať možnosti vzdelávania zamerané konkrétne na skupinu nezamestnaných občanov podporovaných verejnými programami. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky zároveň koordinuje možnosti vzdelávania a odbornej prípravy budúcich absolventov stredných škôl a ďalšieho vzdelávania (a výskumu) zameraného na sektor služieb zameraných na inkluzívne procesy. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky vytvára špecifické nástroje na vytváranie kapacít, dočasné alebo trvalé umožnenie včasného zrealizovania požadovaných zručností absolventov a štážistov. Bratislavský samosprávny kraj podľa aktuálnych potrieb uvažuje o možnostiach vzdelávania / odbornej prípravy s využitím zariadení a pedagogických kapacít na stredných školách v rámci regiónu, ktoré sa použijú na vzdelávanie mediátorov menších alebo miestnych koordinačných pracovníkov. Obec pravidelne informuje hlavné mesto Slovenska a Bratislavský samosprávny kraj o miestnej

situácii vzhľadom na personálne obsadenie miestnych agentúr, miestnych a neziskových inštitúcií, ako aj vlastných administratívnych pracovníkov a ich vzdelávacích požiadaviek.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR pravidelne konzultuje otvorené možnosti a zvažuje ďalšie kroky s Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Bratislavský samosprávny kraj monitoruje trendy na trhu práce a stredoškolské vzdelanie v metropolitnej oblasti a aktívne vyhľadáva ad-hoc možnosti zdieľania vzdelávacích alebo školiacich aktivít s ďalšími siedmimi regionálnymi samosprávami.

Inštitúciou, ktorá koordinuje a inštitúciou, ktorá rozhoduje o danej problematike, je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.

YOUMIG v prehľade

Celý názov: YOUMIG - Zlepšovanie inštitucionálnych kapacít a podpora spolupráce s cieľom riešiť dôsledky nadnárodnej migrácie mladých

Projekt: Dunajského medzinárodného programu

Začiatok projektu: 01-01-2017

Koniec projektu: 30-06-2019

Rozpočet: 2,718,853 EUR (ERDF príspevok: 2,055,179 EUR, IPA príspevok: 255,846 EUR)

Číslo výzvy: Výzva 1

Priorita: 4. (Dobre-spravovaný Dunajský región)

Špecifický zámer: 4.1. (Zlepšenie inštitucionálnych kapacít na riešenie významných spoločenských výziev)

Partneri projektu:

Vedúci partner projektu: Hungarian Central Statistical Office (HU)

Vedúci pracovných blokov: University of Vienna (AT), Leibniz Institute for East and Southeast European Studies (DE), Maribor Development Agency (SI), INFOSTAT - Inštitút informatiky a štatistiky (SK)

ERDF partneri: Mesto Szeged (HU), Mesto Graz (AT), Institute for Economic Research (SI), Romanian Institute for Research on National Minorities (RO), Mesto Sfântu Gheorghe (RO), National Statistical Institute of the Republic of Bulgaria (BG), Mesto Burgas (BG), Mestská časť Bratislava-Rača (SK)

IPA partneri: Statistical Office of the Republic of Serbia (RS), Institute of Social Sciences (RS), Municipality of Kanjiža (RS)

Pridružení strategickí partneri: Statistics Austria (AT), City of Karlsruhe (DE), Federal Institute for Population Research (DE)

YOUMIG, v ktorom spolupracuje 19 partnerov z 8 krajín, chce podporiť miestne samosprávy pri využívaní rozvojového potenciálu migrácie mládeže, čo povedie k lepšiemu riadeniu a konkurencieschopnosti podunajskej oblasti. Cieľom projektu je zvýšiť ich inštitucionálne kapacity s cieľom posilniť miestne dôkazy o migrácii mladých ľudí a prispieť k zlepšeniu tvorby politík so zameraním na ľudský kapitál. Štatistické úrady a akademické organizácie spolupracujú s miestnymi samosprávami v komplexnej, viacúrovňovej a nadnárodnej spolupráci, ktorá je na mieru prispôbená miestnym rozvojovým stratégiám založeným na zlepšených ukazovateľoch dopadu migrácie mladých a na zavedenie nadnárodne testovaných nástrojov na riadenie miestnych výziev. V dôsledku toho inštitúcie a zainteresované strany získavajú zvýšené kapacity prostredníctvom intenzívnejšej spolupráce.

Práca na projekte YOUMIG je štruktúrovaná do šiestich pracovných balíkov (WP). Okrem otázok manažmentu (WP1) a komunikácie (WP2) je tematická práca rozdelená nasledovne. V súlade s Konceptným rámcom prispievajú všetci partneri k rozvoju dôkazov o migrácii mladých a jej vývojových vplyvoch na úrovni EÚ, na vnútroštátnej a miestnej úrovni, a to vypracovaním status quo analýz pre miestnych partnerov (WP3). Prostredníctvom komplexného hodnotenia lokálne dostupných ukazovateľov migrácie mladých projekt identifikuje nedostatky v meraní miestnych výziev a vypracováva a testuje nové alebo zlepšené ukazovatele migrácie mladých (WP4). Na miestnej úrovni projekt zlepšuje kapacity na riadenie súvisiacich procesov spoločným testovaním a zavádzaním osvedčených postupov a inštitucionálnych jednotiek prispôbených miestnym

potrebám (WP5). Projekt končí nadnárodne testovanými nástrojmi pre všetky úrovne riadenia, ktoré prispievajú k lepším stratégiám, politikám a službám súvisiacim s otázkou migrácie mladých (WP6).

Výstupy z projektu YOUMIG sú dostupné na:

<http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/youmig/outputs>.

- Dunajský región (definovaný v programe INTERREG)
- YOUMIG krajiny/oblasti
- YOUMIG – sídla štatických úradov a vedeckých partnerov
- YOUMIG – sídla miestnych partnerov

Autor: Németh Ádám

ÚVOD

1.1. Krátky úvod do problematiky migrácie mladých

Mobilita mladých ľudí na celom svete sa v posledných desaťročiach zvýšila a nadobudla rôzne formy. Krajiny v podunajskej oblasti nie sú výnimkou, pretože čelia výzvam súvisiacim s odlevom a prílevom mladých osôb. Okrem tradičných príčin tohto javu sa objavili nové faktory, ktoré spôsobujú, že migračné vzory sú zložitejšie. Vystáhovalctvo mladých ľudí môže spôsobiť vážnu stratu pracovnej sily a ľudského kapitálu spolu s neohlásenými prichádzajúcimi transfermi (ako sú sociálne a finančné prevody), zatiaľ čo prisťahovalctvo, ak nie je riadne riadené, môže viesť k marginalizácii a nedostatočnému využívaniu ľudských zdrojov. Migrácia mladých a jej dôsledky si vyžadujú lepšiu správu verejných záležitostí na všetkých úrovniach správy s cieľom uľahčiť jej riadenie na miestnej úrovni a využiť jej potenciál pre miestny rozvoj.

1.2. Krátky úvod o migrácii mladých na Slovensku

Vývoj migrácie na Slovensku v novom tisícročí bol ovplyvnený vstupom do Európskej únie, ako aj integráciou do schengenského priestoru. Tieto skutočnosti uľahčili pohyb osôb cez hranice Slovenskej republiky. Výsledkom bol zvýšený počet imigrantov a vyšší populačný rast v dôsledku medzinárodnej imigrácie do Slovenskej republiky.

Počet imigrantov dosiahol maximum v rokoch 2007 a 2008, keď sa na Slovensko presťahovalo 8 600, resp. 8 800 ľudí ročne. Pred vstupom Slovenskej republiky do EÚ (medzi rokmi 1993 a 2004) prevažovali medzi imigrantmi zo zahraničia slovenskí občania, v rokoch 2005 až 2012 však prevládali cudzinci. Od roku 2013, okrem roku 2015, medzi prisťahovalcami opäť prevažovali slovenskí občania. Tento obrat súvisí so zlepšujúcou sa ekonomickou situáciou, ako aj s nedostatkom pracovnej sily, ktorá podporuje návrat. Česká republika je aj naďalej najdôležitejším cieľom medzinárodnej emigrácie.

Podľa medzinárodných údajov a odborných odhadov žije v zahraničí približne 340 tis. ľudí, ktorí sa narodili na Slovensku. Väčšina z nich žila v Českej republike, v Spojenom kráľovstve a v Nemecku. Medzi emigrantmi zo Slovenska prevládajú mladí a vzdelaní ľudia.

Obyvateľstvo mestskej časti Bratislava-Rača sa v posledných desaťročiach rozrástlo najmä vďaka migrácii. V deväťdesiatych rokoch bol vývoj kolísavý, migračné prírastky sa striedali s úbytkami. Od roku 1999 (okrem roku 2007) zaznamenala Bratislava-Rača migračné zisky. Výška čistej migrácie je ovplyvnená najmä vnútornou migráciou.

Poččet imigrantov vykazuje rastúcu tendenciu, pričom v poslednom desaťročí je možné identifikovať výraznejší rast (v roku 2016 dosiahol vrchol 973 prisťahovaných). Obyvatelia hľadajú atraktívne lokality pre bývanie v Bratislave-Rača, najmä z hľadiska životného prostredia. Polovica prisťahovaných do mestskej časti pochádza z hlavného mesta a okolia.

Napriek týmto výhodám sú počty emigrantov z Bratislavy-Rača v rámci Slovenskej republiky pomerne vysoké. Ide asi o 400-500 ľudí ročne. Vnútoraná čistá migrácia preto dosahuje vyššie hodnoty len v posledných rokoch (100-200 ľudí), pričom v roku 2016 to bolo maximum 447 ľudí.

Čisté migračné zahraničné saldo za celé sledované obdobie predstavuje jednu štvrtinu čistej migrácie v mestskej časti, hoci ročná čistá migrácia je len na úrovni desiatok ľudí (až 96 osôb v roku 2008). Keďže počet vystáňovaných do zahraničia nie je vysoký a v niektorých rokoch nie sú zaznamenaní žiadny emigranti, čistá migrácia sa takmer rovná počtu prisťahovaných. Aj keď mestská časť Bratislava-Rača rovnako ako Slovensko nemá údaje o skutočnom reálnom počte vystáňovaných, údaje za mestskú časť by boli pravdepodobne veľmi nízke.

1.3. Krátky úvod o koncepte MLG

Viacúrovňové riadenie (MLG), ako ho definoval Výbor regiónov EÚ, znamená koordinovanú činnosť EÚ, jej členských štátov a miestnych a nižších samospráv, ktorá je založená na partnerstve a zahŕňa operačnú a inštitucionálnu spoluprácu vo všetkých etapách politického cyklu, od vypracovania po implementáciu politik. Tieto akcie si vyžadujú koordináciu a distribúciu kompetencií od národných po subnárodné úrovne, pričom veľký význam pripisujú nadnárodnej úrovni EÚ, najmä vzhľadom na MLG migračnej a integračnej politiky. MLG preto odkazuje na rozptýlenie ústredného vládneho orgánu, a to ako vertikálne, na aktérov na rôznych územných a administratívnych úrovniach, a horizontálne na aktérov a domény na rovnakej úrovni vládnutia.

Regionálne (NUTS2) kompetencie v oblasti migračných politik nie sú široké. Miestne samosprávy však majú právomoc poskytovať verejné služby pre migrantov. Preto by sa mal ďalej posilniť základ spolupráce v oblasti MLG a mali by sa považovať za partnerov v rámci politického dialógu na národnej úrovni a ďalej o cieľoch a ukazovateľoch v oblasti migrácie a integrácie.

1.4. Krátky úvod k aktivite 6.2 Budovanie viacúrovňových schém v oblasti riadenia

Tento dokument je výsledkom úsilia YOUMIGu o uľahčenie spolupráce medzi rôznymi úrovňami riadenia a poskytnutie testovacej oblasti pre mechanizmy výmeny

poznatkov. Aktivita testovala spôsoby spolupráce medzi národnými správnymi orgánmi, štatistickými úradmi, výskumnými inštitúciami a obcami s cieľom lepšie merať, hodnotiť a riadiť príčiny, modely a vplyvy migrácie mládeže, čo vedie k zlepšeniu spolupráce na viacerých úrovniach. Na základe predchádzajúcich výsledkov projektu (Lokálna status-quo analýza, Súbor nových alebo vylepšených ukazovateľov a One-stop-shop) boli použité viaceré kanály inštitucionálnej spolupráce na rôznych úrovniach verejnej správy.

Uvedené odporúčania pochádzajú z týchto projektových aktivít, ako aj zo série workshopov na túto tému v 7 krajinách projektu. V rokoch 2018 - 2019 sa v každej krajine na národnej úrovni organizovali dva typy workshopov. Workshop Ambition Setting slúžil na zmapovanie existujúcich poznatkov a kompetencií, na zhodnotenie súčasných postupov spolupráce a na definovanie potrieb a možností zlepšenia spolupráce na viacerých úrovniach riadenia založenej na koncepcii MLG. Workshop Vision Development slúžil na diskusiu o politických odporúčaníach na národnej úrovni pre lepšiu inštitucionálnu spoluprácu v oblasti migrácie mládeže, ktorá predstavuje hlavný výstup týchto aktivít.

2. NÁRODNÉ POLITICKÉ ODPORÚČANIA PRE MLG KOOPERÁCIU

2.1 Pracovníci sociálnej starostlivosti o seniorov

Starnutie obyvateľstva predstavuje jednu z najväčších spoločenských výziev pre Slovensko a všetky jeho obce. Na Slovensku bude proces starnutia veľmi intenzívny a v nasledujúcich desaťročiach bude nezvratný. Podiel seniorov na populácii Slovenska sa v roku 2060 zvýši zo súčasných 16 % na viac ako 30 %. Preto bude spoločenský dopad starnutia obyvateľstva veľmi vážny. Ovplyvní všetky sféry spoločenského života a zmení sa celá sociálna klíma. Najviac ovplyvnené budú oblasti, ktoré priamo súvisia s počtom a štruktúrou obyvateľstva. Ide o trh práce, sociálne poistenie (najmä dôchodkové financovanie), zdravotnú starostlivosť a sociálne služby (vrátane starostlivosti o seniorov).

Na zmiernenie spoločenských dôsledkov starnutia obyvateľstva bude potrebný komplexný a dlhodobý stabilný systém opatrení. Pri jeho navrhovaní a vykonávaní bude potrebná viacúrovňová spolupráca v oblasti riadenia.

V oblasti starostlivosti o seniorov nie je súčasná situácia na Slovensku uspokojivá. Hlavnými problémami sú nedostatok miest v zariadeniach pre seniorov, nedostatok kvalifikovaných pracovníkov v týchto zariadeniach a nedostatočne rozvinuté služby domácej starostlivosti. Problematický je aj spôsob, akým štát financuje starostlivosť seniorov. V prvom pohľade je slabé prepojenie ukazovateľa s migráciou mládeže ako celok. Mladí migranti však predstavujú veľkú časť potenciálnych pracovníkov v sociálnej starostlivosti. Niektoré starnúce regióny a desiatky starnúcich obcí by mohli a mali by byť destináciami pre mladých migrantov z demograficky mladších regiónov (vzhľadom na push-pull efekt) a mohli by tak byť potenciálnymi pracovníkmi starajúcimi sa o seniorov.

Dôležitým predpokladom pre vytvorenie systému opatrení je, že poskytuje solídnu charakterizáciu situácie v jednotlivých oblastiach. Dôležitým ukazovateľom hodnotenia kvality starostlivosti o seniorov je počet pracovných síl v oblasti starostlivosti o seniorov.

Údaje pre najmenšie administratívne jednotky sú k dispozícii zo sčítaní obyvateľstva. Keďže sčítanie sa koná každých desať rokov, existujú obmedzenia týkajúce sa frekvencie takto konštruovaného indikátora. Ďalšími prekážkami v súvislosti s týmto ukazovateľom sú: metódy výberu pracujúcich v oblasti starostlivosti o seniorov, znalosť relevantných premenných, ktoré definujú ekonomickú aktivitu a povolanie týkajúce sa starostlivosti o starších ľudí a prístup k sčítaniu obyvateľov, domov a bytov. Problémom môže byť aj miera neodpovedí na ekonomickú aktivitu a odvetvia hospodárskej činnosti.

Ďalšou možnosťou je počet analyzovať počet sociálnych pracovníkov starajúcich sa o seniorov. Dôkazom toho môžu byť údaje získavané Štatistickým úradom Slovenskej

republiky. Každý poskytovateľ týchto služieb je povinný zasielať pravidelné štatistické údaje ŠÚ SR, v ktorom je okrem iného zahrnutý počet zamestnancov (sociálnych pracovníkov).

Okrem verejných a neštátnych subjektov poskytujúcich sociálnu starostlivosť pre seniorov časť sociálnej starostlivosti podporujú aj súkromné osoby, väčšinou rodinní príslušníci. Sociálna poisťovňa Slovenskej republiky disponuje údajmi o sociálnych dávkach vyplácaných rodinným príslušníkom viazaným na sociálnu starostlivosť v rámci rodiny.

Veľmi dôležité sú aj v tejto schéme priame informácie od obcí a inštitúcií, ktoré pracujú priamo so staršími osobami na miestnej úrovni (napr. súkromné domovy sociálnych služieb). Kombinácia údajov o počte seniorov, potenciálnom budúcom vývoji počtu seniorov na lokálnej a regionálnej úrovni a možnostiach poskytovania starostlivosti o ne vytvára predpoklad pre reálne hodnotenie potrieb a identifikáciu rizikových oblastí spojených s touto problematikou. Okrem národných inštitúcií, v ktorých by ŠÚ SR pôsobil ako spracovateľ a publikovateľ údajov, a Sociálna poisťovňa by potrebné údaje získavala od jednotlivých subjektov na miestnej a regionálnej úrovni, je neoddiskutovateľnou potrebou aktívnej participácie miestnych samospráv a ďalších poskytovateľov sociálnej starostlivosti (obce, verejní a súkromní poskytovatelia). Ich hlavnou úlohou by bolo pravidelne poskytovať potrebné údaje s cieľom určiť počet pracovníkov zamestnávaných v spojitosti so starostlivosťou o seniorov a identifikovať potenciálne riziko neuspokojenej potreby týchto služieb. Združenie miest a obcí Slovenska by tiež mohlo zohrávať dôležitú úlohu ako sprostredkovateľ týchto informácií príslušným národným inštitúciám. Ďalšou dôležitou úlohou z hľadiska spracovania a hodnotenia sledovaných ukazovateľov by malo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Následne by mohli byť tieto informácie prostredníctvom ministerstva alebo ŠÚ SR priamo prístupné jednotlivým miestnym rozhodovacím orgánom a zainteresovaným stranám.

2.2 Neuspokojená potreba mladých ľudí (miestnych a imigrantov) po sociálnom bývaní

Ukazovateľ neuspokojenej potreby mladých ľudí (miestnych a imigrantov) po sociálnom bývaní predstavuje vhodný nástroj na realizáciu sociálnej politiky. Bývanie je dôležitým faktorom života mladých ľudí a nedostupnosť bývania môže slúžiť ako impulz pre migráciu. O túto problematiku sa zaujímame aj preto, že je tiež dobrým nástrojom sociálnych politik zameraných na mladých ľudí s dopadom pre migráciu.

Treba povedať, že neexistujú jednotné právne predpisy EÚ, ktoré by upravovali sociálne bývanie, ako aj politiku sociálneho bývania v členských štátoch EÚ. Navyše neexistuje ani jednotná klasifikácia sociálneho bývania platná pre všetky členské štáty EÚ.

V rámci slovenskej legislatívy je sociálne bývanie definované ako bývanie nadobudnuté

využívaním verejných prostriedkov, ktoré je určené ako adekvátne a dôstojné bývanie pre ľudí, ktorí nemajú na to, aby si ho mohli dovoliť vlastnými prostriedkami a spĺňajú zákonné podmienky uvedené v zákone č. Zákon č. 443/2010 Z. z. o dotáciách na rozvoj bývania a sociálnom bývaní v znení neskorších predpisov. Vo všeobecnosti je sociálne bývanie jedným z nástrojov na riešenie sociálnej situácie znevýhodnených skupín občanov, ktorých ťažká ekonomická situácia (dočasná alebo je spojená s určitými fázami životného alebo rodinného cyklu alebo kvôli zdravotným problémom) vylučuje z adekvátnych bytových podmienok. Týka sa mladých rodín s malými deťmi, dôchodcov a ľudí so zdravotnými problémami a zdravotným postihnutím. Okrem pomoci je zameraná aj na špeciálne skupiny obyvateľov, ako sú napríklad imigranti.

Nižšie náklady na bývanie môžu byť pre mladých ľudí dôležitým faktorom pri rozhodovaní o ekonomickej emigrácii z krajiny. Tento aspekt je o to dôležitejší, keď si uvedomujeme, že náklady na bývanie, najmä pre mladých ľudí, sú jednou z najväčších položiek v ich rodinnom rozpočte. Jedným z dôležitých spôsobov, ako získať vstupný kapitál na bývanie, je (aj keď často dočasná) emigrácia.

Základným strategickým dokumentom pre oblasť sociálneho bývania v Slovenskej republike je Koncepcia štátnej politiky bývania do roku 2020, ktorú pripravilo Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky. Cieľom koncepcie je zvýšiť reálnu dostupnosť bývania s ohľadom na primeranú cenu, najmä rozvojom sektora prenájmu.

Sociálne bývanie na Slovensku má naplniť potrebu kvalitného primeraného bývania pre domácnosti, ktoré nie sú schopné uspieť v „bytovej konkurencii“. Sociálne bývanie sa poskytuje za nižšie ako trhové ceny a administratívne procesy zabezpečujú distribúciu medzi obyvateľstvom. Starostlivosť o potreby občanov na sociálne bývanie v Slovenskej republike je zverená kompetenciám miest a obcí. Samotný proces pridelovania sociálneho bývania nie je v legislatíve určený. Definujú si ho obce prostredníctvom všeobecne záväzného odporúčania. Dobře zavedený systém nájomného bývania sa môže stať v budúcnosti dobrým prostriedkom na podporu mobility kvalifikovanej pracovnej sily a tým aj na riešenie problému jej nedostatku.

Dôležitým ukazovateľom pre hodnotenie kvality sociálneho bývania ako príklad pre viaceré súvisiace politické oblasti je neuspokojený dopyt mladých ľudí po sociálnom bývaní. Dôležitosť tohto ukazovateľa a najmä vytvorenie systému MLG súvisí s potrebou poznať nenaplnený dopyt po sociálnom bývaní nielen na miestnej, ale aj na regionálnej úrovni s cieľom lepšie riadiť a plánovať investície do vytvárania sietí sociálneho bývania. Dopyt po sociálnom bývaní je často výsledkom relatívne vysokých cien bývania (nákup a nájom) v porovnaní s príjmami. Nekomfortné bývanie a nízka životná úroveň slúžia ako rozhodujúce faktory pre rozhodnutie o emigrácii. Rastúci neuspokojený dopyt po sociálnom bývaní signalizuje jeden alebo kombináciu nasledujúcich javov: nízke príjmy mládeže, vysokú cenu

(nákup a prenájom) bývania, nedostatok bývania v obci. Čím vyššia je neuspokojená potreba po bývaní, tým vyšší odliv mladých ľudí z obce môžeme očakávať.

Dostupnosť uvedeného ukazovateľa je obmedzená. Údaje za najmenšie administratívne jednotky (obecná úroveň) sú dostupné a možno ich získať z interných databáz Oddelenia sociálnych služieb (v jednotlivých obciach). Indikátor na národnej a regionálnej úrovni (NUTS1 - LAU1) však k dispozícii nie je.

Štatistický úrad Slovenskej republiky (ŠÚ SR) a Združenie miest a obcí Slovenskej republiky (ZMOS) by mali byť hlavnými inštitúciami zapojenými do procesu MLG súvisiaceho s týmto ukazovateľom. ŠÚ SR - zhromažďuje a poskytuje údaje o počte obecných nájomných bytov zo sčítania obyvateľov, ale nemá údaje o počte sociálnych bytov pridelených žiadateľom o sociálne bývanie, ZMOS SR zhromažďuje a poskytuje údaje za všetky obce v SR. V súčasnosti nie sú k dispozícii úplné údaje o pridelení a poskytovaní sociálneho bývania na národnej úrovni. Rozhodujúca je však aj spolupráca medzi jednotlivými obcami. Možným spôsobom získania relevantných údajov pre výpočet neuspokojenej požiadavky mladých ľudí po sociálnom bývaní je získavanie údajov o počte sociálnych bytov v správe jednotlivých obcí, ako aj o počte vyčlenených sociálnych bytov pre cieľové skupiny obyvateľstva. Tieto vstupné informácie by poskytovali priamo jednotlivé obce, ktoré majú takéto zariadenia vo svojom katastri. Zodpovedným orgánom, ktorý by tieto informácie zhromažďoval, by mal byť ZMOS v spolupráci so ŠÚ SR. Toto konzorcium by zhromažďovalo, zaznamenávalo, dopĺňalo a ďalej poskytovalo údaje na regionálnej a národnej úrovni.

2.3 Zahraničná mobilita študentov

Počet zahraničných študentov na celom svete rastie. Podľa Fassmana a kol. (2018: 29) odísť do zahraničia za štúdiom môže byť začiatkom medzinárodnej kariéry alebo začatím dlhšieho času stráveného v zahraničí a podobne môže byť stratégiou predvídania zlepšenia pracovných príležitostí doma. Migrantov orientovaných na vzdelávanie nie je ľahké identifikovať a štatisticky sledovať, pretože existujú rôzne podtypy a nedostatočné zdroje štatistických údajov (Fassman et al. 2018). Definovanie medzinárodného študenta môže byť ťažké, pretože väčšina študentov sa nepovažuje za migrantov a tým dochádza aj ku zlyhávaniu registrácie (Fassman et al. 2018). Štúdium v zahraničí tak predstavuje potenciálne zvýšené riziko odlivu mladých vzdelaných ľudí. Tento aspekt má preto významný negatívny vplyv na ďalší rozvoj nielen na národnej, ale aj regionálnej alebo miestnej úrovni. Ukazovateľ miery migrácie študentov do zahraničia je preto dôležitým nástrojom na meranie tohto potenciálneho rizika úniku mozgov na najnižšej administratívnej úrovni.

Počet študentov študujúcich mimo Slovenska možno získať zo sčítania obyvateľov, domov a bytov. Určitým problémom môže byť nutnosť znalosti metodiky a príslušných premenných potrebných pre konštrukciu tohto indikátora. Ďalšou výzvou je prístup k sčítaniu

obyvateľstva a bývania alebo ochota poskytnúť príslušné údaje (alebo platba za spracovanie neštandardných výstupov z databázy ŠÚ SR). Keďže sčítanie sa koná každých desať rokov, existujú problémy a obmedzenia s frekvenciou takéhoto údajá.

Tento ukazovateľ je veľmi potrebný vzhľadom na relatívne vysoký počet slovenských študentov študujúcich v zahraničí (najmä v Českej republike). Dynamika zmien vo vzdelávaní a potreba aktuálnejších údajov podmieňujú, že znalosti tohto ukazovateľa každých desať rokov sa zdá byť nedostatočná. Potreba vybudovať systém MLG je založená na nedostatku relevantných údajov a obmedzenej možnosti získavania informácií o počte Slovákov študujúcich v zahraničí.

Navrhované riešenia sú skôr modelovým scenárom spolupráce národného ministerstva školstva s krajinami a ich ministerstvami, ktoré sú najčastejšími cieľovými krajinami pre štúdium osôb zo Slovenska. Znamená to otvorenie bilaterálnych rokovaní s jednotlivými cieľovými krajinami a vytvorenie medzinárodných dohôd o výmene informácií o zahraničných študentoch medzi oboma ministerstvami. Tieto rokovania však musia zahŕňať aj jednotnú metodiku a rozsah získaných premenných (typy údajov, vek, pohlavie, miesto pobytu na Slovensku atď.), na základe ktorých sa budú získavať informácie v pravidelných (najlepších) ročných intervaloch.

Ministerstvo školstva by malo poskytnúť údaje o študentoch na Slovensku a malo by požadovať rovnaké údaje o študentoch zo Slovenska v zahraničí v najvýznamnejších cieľových krajinách terciárneho vzdelávania pre študentov zo Slovenska. Údaje budú poskytnuté Štatistickému úradu SR, ktorý tento ukazovateľ vypočíta a zverejní na národnej, regionálnej a miestnej úrovni.

2.4 Komunikácia služieb OSS smerom k občanom a inštitúciám

Prípadová štúdia z Bratislavy - Rače ukazuje, že podpora nových činností a služieb v OSS je nevyhnutná ak má štvrť úspešne pracovať s migráciou. OSS Bratislava - Rača je fyzická kancelária, ktorá je ľahko prístupná pri vstupe priamo v tej istej budove ako samotná kancelária samosprávy mestskej časti. Poskytuje služby rôzneho druhu so zameraním pre širokú verejnosť. Občania v nej môžu získať informácie súvisiace s administratívnymi otázkami súvisiacimi s migráciou, informácie o podpore miestnej samosprávy a neformálnych komunitných sieťach. OSS je však aj špecializovaná webová stránka, ktorá je integrovaná na stránke mestskej časti. Poskytuje užitočné informácie a odkazy na súvisiace agentúry a poskytovateľov služieb priamo v angličtine. Týmto OSS v Bratislave - Rača prispieva k lepšiemu začleneniu, priamej a včasnej podpore pri získavaní asistencie v otázkach spojených s uzatváraním manželstva, narodenia dieťaťa, či zlepšuje úroveň zamestnanosti u prisťahovalcov. Pomáha vo vybavení povolení pre nové miestne služby a obchody. Taktiež asistuje pri spätnej migrácii často súvisiacej s potrebou sociálnej pomoci

pre starších príbuzných v Bratislave - Rači. Ohľadom publicity OSS, cudzinci ani miestni obyvatelia, ktorí tvoria komunitu v procese integrácie zostávajú prakticky bez vedomosti o existencii OSS aj dlho po uvedení služieb do praxe. Tento stav podkopáva užitočnosť služby, pri získavaní a udržiavaní obecnej investície. Spustenie OSS zahŕňalo mediálnu publicitu iniciovanú miestnou samosprávou cez sociálne médiá, miestne noviny, letáky. Javí sa, že význam týchto komunikačných kanálov, ale aj vplyv miestnych médií môže byť obmedzený veľkosťou a nasýtením miestneho trhu služieb. Spustenie OSS môže byť ohlásené iba raz. Dôvodom pre výber tejto konkrétnej otázky ako príkladu spoločných výziev určených na zlepšenie spolupráce viacúrovňového riadenia je problém, ktorý si vyžaduje sústredenie zdrojov a dlhodobé koordinované úsilie o vybudovanie strategicky dobre navrhutej koncepcie značky OSS. To umožní miestnej komunite vyrovnáť sa s budúcou migráciou sofistikovanejším spôsobom. Aktívne vyhľadávanie riešení, uspokojovanie dopytu na trhu práce v rastúcom národnom hospodárstve, ako aj umožnenie naplnenia synergií so sociálnymi a kultúrnymi dimenziami miestnej komunity nemôže byť úspešné bez toho, aby sa služby dobre odkomunikovali. V dobe sociálnych médií je potrebné zvýšiť aj virtuálnu angažovanosť občanov.

Na dianie v miestnej komunite dnes vplýva oveľa širšie geografické pole než v minulosti. Vysvetlenia diania treba často hľadať v rôznych mierkach, od miestnych cez národné až po globálne. Zástancovia globalizácie požadujú, aby sily globalizácie brali do úvahy miestne, kultúrne, ekonomické a environmentálne podmienky. Inými slovami, obce musia celkom nanovo uchopiť kontext v súčasnom rýchlo sa globalizujúcom svete. V našej vízii optimálneho stavu Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR koordinuje propagačnú stratégiu s Hlavným mestom SR a Bratislavským samosprávnym krajom. Spoločne hľadajú podporu pre lepšie naplnenie miestnych príležitostí pre aktérov v zahraničí. Rôzne domény národnej vlády a orgány verejnej správy môžu účinne reagovať na meniacu sa ekonomickú situáciu. Kontakt by sa mal udržiavať aj v otázkach vonkajšej komunikácie. Hlavné mesto SR a Bratislavský samosprávny kraj diskutujú o svojom úsilí s ďalšími regionálnymi partnermi na celom Slovensku, a to vrátane ďalších významných miest a ich regiónov v záujme toho, aby budúcim migrantom ponúkli viac možností v iných častiach krajiny. Ich koordinácia môže prispieť k dosiahnutiu cieľa vyváženejšieho regionálneho rozvoja, ktorý prinesie ekonomické oživenie aj do oblastí, ktoré sú mimo prirodzene preferovaných trhov v metropole a okolí. Sieť rôznych formálnych aj neformálnych inštitúcií možno použiť pri zostavení efektívnej propagačnej služby špecificky zameranej na oslovenie komunit záujmu na Slovensku aj v priľahlom regióne. To zahŕňa pokrytie medzinárodných propagačných kampaní v súlade s národnou značkou.

Navrhujeme, aby miestny modelový OSS monitoroval migračnú situáciu a informoval príslušné orgány v rámci hierarchie viacúrovňového riadenia o meniacich sa podmienkach a

vnímaní migrácie. Hlavným cieľom týchto aktivít je pomôcť ministerstvám a iným orgánom štátnej správy a regionálnym inštitúciám pri identifikácii a kontakte s potenciálne najvýznamnejšími cieľovými skupinami v zahraničí, ešte pred ich príchodom do miestneho prostredia. Tým by sa mohlo zabezpečiť čo najlepšie zosúladenie miestnych príležitosti na trhu práce s ponúkanými zdrojmi ľudského kapitálu. Miestne OSS určite nemôžu mať dostatok zdrojov na to, aby mohli tieto komplexné aktivity vykonávať nezávisle. Bude potrebná dlhodobá koordinácia a nasledovanie ústrednej myšlienky. To ako začať koordinačné procesy však už bola načrtnuté vyššie. Pre prostredie navrhujeme aktívne vyhľadávanie a využívanie príležitosti prostredníctvom medzinárodných a zahraničných národných a lokálnych médií, ktoré môžu pokryť (pravdepodobne ukrajinské, srbské a iné) komunity podľa situácie s meniacimi sa pravdepodobnosťami migrácie v budúcnosti. Propagácia krajiny a komunity a kontakt by sa mohli realizovať plne koordinovaným spôsobom, medzi miestnymi inštitúciami, regionálnou samosprávou a najdôležitejším zodpovedným ministerstvom štátnej správy.

Úloha zabezpečiť jednotnú prezentáciu Slovenska v zahraničí je delegovaná na Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Súčasťou tejto úlohy je vytváranie a implementácia značky Slovenska, tzv. branding. Proces brandingu je zameraný na identifikáciu atraktívnych, dôveryhodných komunikačných tém a prezentácií, ktoré identifikuje domáca komunita a ktoré, keď sú zavedené do prezentačnej praxe pomôže vytvoriť pozitívny imidž v zahraničí. Ambíciou ministerstva je v spolupráci s ostatnými ministerstvami vytvoriť značku navrhnutím koherentných vládnych politík, ktoré premenia jednotlivé posolstvá novej značky do praktických opatrení v jednotlivých oblastiach domácej a zahraničnej politiky. Inštitúciou, ktorá koordinuje a rozhoduje o konečnom rozhodovaní o danej problematike je to isté ministerstvo. Samospráva sa vyhýba zbytočnému využívaniu cenných zdrojov a splnomocňuje svoju komunitu pre to, aby sa zapojila do rozhodovania hneď od začiatku a posilnila model poskytovania verejných služieb OSS naprieč rôznymi programami. Na regionálnej úrovni existujú obmedzené (spravidla) neziskové skúsenosti o tom, ako zapojiť širšiu verejnosť vrátane medzinárodných komunit. Tak sa deje v Migračnom informačnom centre v Bratislave pod vedením IOM. Implementovaný model OSS však nebol výsledkom diskurzu a spoločnej dohody. Vyžadovalo by si ďalšie porovnávacie štúdie a najmä dlhšie pozorovanie v záujme plného pochopenia významu OSS pre budúcu prax. Prípadová štúdia v Bratislave - Rači však dáva dôvod domnievať sa, že reforma v jednej agentúre by mohla mať vplyv na nabaľujúce sa reformy aj v iných oblastiach, akými sú zdravotná starostlivosť a sociálne zabezpečenie, starostlivosť o deti a starostlivosť o seniorov, vzdelávanie, trh práce, či podnikanie. Na zodpovedanie tejto otázky je však potrebné získať dôkladnejšie štúdie. Nášmu projektu sa zatiaľ podarilo nahradiť existujúci distribuovaný model poskytovania služieb migrantom vo verejnom sektore omnoho inkluzívnejším

modelom OSS. Efektívne poskytuje zákazníkom dôležité verejné služby. Zákazníci sú vo výsledku spokojnejší s rýchlosťou, kvalitou a užívateľskou prívetivosťou poskytovania verejných služieb. Postupy poskytovania služieb sú vo výsledku jednoduché a transparentné, hoci ešte nie sú všeobecne známe na úrovni celej komunity. Samotné samosprávy v rámci Bratislavského kraja už taktiež spolupracujú. Región aj vláda do určitej miery koordinuje ich činnosti a ponúka priamu platformu na zdieľanie skúseností. V rámci regionálnej vlády existuje platforma pre prenos skúseností aj do iných regiónov krajiny, napríklad prostredníctvom Združenia miest a obcí SR. Táto organizácia bola aktívne zapojená do všetkých reformných procesov verejnej správy. Obhajuje záujmy a potreby svojich členov vnútri krajiny aj na medzinárodnom fóre. Je zdrojom informácií, skúseností a osvedčených postupov pre samosprávy na Slovensku.

Služby verejného sektora sú typické skôr komplexnosťou, vrstvením a hybridizáciou než dominanciou alebo substitúciou. Hlavnou črtou našej lokálnej pilotnej realizácie OSS v projekte bolo, že fragmentovaný systém poskytovania verejných služieb nie je v súlade s najlepšimi postupmi vo svete. Vznik nových trendov naznačuje vertikálne opätovné začlenenie decentralizovaných a outsourcovaných funkcií poskytovania služieb do nových centrálne kontrolovaných servisných agentúr. Rozhodnutie o prenesení určitého množstva moci a rozhodovania bude zrejme neskôr potrebné v prospech OSS ako novovytvoreného právneho subjektu, hoci ústredné orgány budú určite udržiavať vedúcu pozíciu v priamych finančných a operačných politikách. Budúci model poskytovania verejných služieb vo veľkej miere závisí od ďalšieho vývoja a udržateľnosti. V súčasnosti však na Slovensku v tejto sfére ešte dominujú štátne agentúry.

2.5 Zefektívnenie rozvoja ľudských zdrojov

Investovanie komunálnych zdrojov do miestneho migračného riešenia je doposiaľ obmedzené. Tak to aj v blízkej budúcnosti zostane v tom zmysle, že každá miestna samospráva alebo agentúra si zachováva vlastné financovanie aj z hľadiska ľudských zdrojov. Z celkového a dlhodobého hľadiska budú však služby miestnej samosprávy musieť zlepšovať svoju nákladovú efektívnosť z dôvodu vyššej schopnosti poskytovať jasné a definitívne reakcie užívateľom služieb a v prospech mediátorov. Z pohľadu ľudských zdrojov je zrejmé, že úspora nákladov a efektivita sú spojené s existenciou skutočne funkčného riešenia v oblasti migrácie. Dôvodom pre výber tejto konkrétnej otázky ako príkladu spoločných výziev určených na zlepšenie spolupráce viacúrovňového riadenia je obmedzená konkurencieschopnosť zamestnanosti vo verejnom sektore a jasná potreba neustáleho učenia a prispôsobovania dostupných zručností. Cieľom služieb OSS je relevantný a praktický úžitok v komunite transformovanej prebiehajúcou a podľa predpokladov aj zvyšujúcou sa mobilitou obyvateľov. Verejná služba by v našom optimálnom scenári mala mať uznávanú a

dôveryhodnú sociálnu úlohu, dobre zaplatenú a konkurencie-schopnú z hľadiska ponuky pracovných príležitostí.

Odporúčame scenár založený na spolupráci, ktorý môže v zásade pomôcť pri vytváraní inkluzívnejšej miestnej komunity. V tomto scenári Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR monitoruje situáciu na trhu práce a následne koordinuje možnosti vzdelávania zamerané konkrétne na skupinu nezamestnaných občanov podporovaných verejnými programami. V rovnakom čase Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR koordinuje možnosti vzdelávania a odbornej prípravy medzi budúcimi absolventmi vysokých škôl a ďalšieho vzdelávania. Sektor verejných služieb sa priamo podieľa na procese začleňovania cudzincov. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR vytvára špecifické nástroje na rozšírenie kapacít, dočasné alebo trvalé umožnenie včasnej realizácie požadovaných zručností absolventov, stážistov. Bratislavský samosprávny kraj podľa aktuálnych potrieb uvažuje o možnostiach vzdelávania a odbornej prípravy s využitím zariadení a pedagogických kapacít na stredných školách v rámci regiónu, ktoré sa použijú na vzdelávanie mediátorov, či miestnych koordinačných pracovníkov. Mestská časť informuje Hlavné mesto SR a Bratislavský samosprávny kraj o miestnej situácii vzhľadom na personálne obsadenie miestnych agentúr, miestnych podnikov a neziskových inštitúcií ako aj u vlastných administratívnych pracovníkov a ich vzdelávacích požiadaviek. Je dôležité zapojiť ministerstvá, pretože špecifické časti tohto systému musia umožňovať plynulý tok informácií a zdrojov zabezpečený účelovo orientovaným rozhodovaním o špecifických nástrojoch, výzvach na projekty alebo granty možné len z jedného koordinovaného bodu. Fragmentácia aktivity môže byť užitočná v určitých špecifických prvkoch riešenia ale vcelku neprinesie systematické riešenie.

Náš scenár má aj ďalšie súvislosti. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR pravidelne konzultuje otvorené možnosti a zvažuje ďalšie kroky s Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR. Bratislavský samosprávny kraj monitoruje trendy na trhu práce v regióne a aktívne vyhľadáva možnosti zdieľania vzdelávacích alebo školiacich aktivít s ďalšími siedmimi regionálnymi vládami na Slovensku. Regionálne nerovnováhy môžu ľahko prekročiť regionálne hranice. Bratislava - Rača a Hlavné mesto SR zdieľajú informácie o stave zapojeného personálu a sledujú meniace sa príležitosti vzhľadom na miestny trh práce a koordinujú ďalšie kroky. Medzinárodná časť programu je v úzkej nadväznosti na aktualizáciu politických iniciatív v medzinárodnom prostredí európskych verejných a mimovládnych inštitúcií, ktorá umožňuje, aby sa na národnej úrovni podporovali a účinne využívali špecifické nástroje tvorby politik alebo vykonávacích nástrojov na podporu implementácie, ako aj zdieľanie iniciatív z vnútroštátneho prostredia so samotnými nadnárodnými inštitúciami.

V projekte navrhujeme koordinovaný a efektívny spôsob zabezpečenia dostatočných personálnych kapacít pri súčasnom zachovaní primeraných nákladov na vzdelávanie mediátorov a jeho financovanie. Zdá sa, že najúčinnšie je získavanie kapacít z verejnej výzvy, v ktorej môže každá súkromná alebo nezisková inštitúcia súťažiť o získanie takejto služby. Finančné rozpočty by sa mali zdieľať, zatiaľ čo účasť môže pochádzať z vlastného zdroja priamo v komunite alebo v súkromných spoločnostiach, ktoré často zamestnávajú profesionálov na medzinárodnom trhu. Je v ich najlepšom záujme pomáhať budovať inkluzívnejšiu miestnu komunitu. Dominujúcou časťou zdrojov umožňujúcich skutočnú udržateľnosť však musí prispieť štát a európska úroveň. Navrhujeme spoluprácu medzi vládnymi agentúrami a špecifickými menšinovými združeniami, aby sme vytvorili špecificky ciele a komplexný rámec zamestnanosti a vzdelávania pre mediátorov spomedzi vlastných miestnych členov. Počet zamestnaných mediátorov bude závisieť od budúceho rozsahu inkluzívnych služieb, podľa praktických potrieb. Meniace sa podmienky na medzinárodnej úrovni ich v neznámej mierke prinesú v budúcnosti. Potenciálne úspory pre vládu na všetkých úrovniach sa nachádzajú v preklenutí informačnej priepasti - najmä jazykových bariér - ako aj na základe existujúcich skúseností rôznych vládnych a neziskových poskytovateľov. Školenia bude potrebné iniciovať pre mediátorov aj miestnych zamestnancov v záujme zabezpečenia účinnej, kompetentnej a udržateľnej služby. Budúca implementácia procesov by mala zahŕňať náklady na vzdelávanie miestnych zamestnancov a pracovníkov vládnych agentúr, národných a regionálnych. Bude tiež potrebné registrovať náklady na odbornú prípravu aby boli zamestnanci informovaní o legislatíve, postupoch a nových službách, ktoré sa majú poskytovať, podľa zmien v migračnom prostredí. S najväčšou pravdepodobnosťou tak bude zabezpečené systematickým celoživotným vzdelávaním, najmä ak si konkrétna úloha vyžaduje priamy kontakt medzi úradníkom a cudzincom. Inštitúciou, ktorá koordinuje a inštitúciou, ktorá rozhoduje o danej problematike je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR.